

ня та опису педагогічних пам'яток з метою виховання дбайливого ставлення до вітчизняної культури та надання музеям практичної допомоги у поповненні та науковому обробленні музейних фондів;

- організацію педагогічних краєзнавчих експедицій з метою виявлення і збирання пам'яток освіти і педагогічної думки минулих часів та краший педагогічний досвід сучасників [4].

Процес навчання з використанням музейних засобів також стає для наставників та вихованців зразком організації музейної діяльності, стимулює дослідницьку діяльність учнів та студентів у напрямі професійної підготовки, прилучає до охорони та популяризації скарбів вітчизняної культури, зрештою, сприяє національному вихованню молодого покоління, зростанню музейної культури в суспільстві.

Література

1. Белофастова Т.Ю. Педагогічні засади діяльності музею як соціально-культурного центру: Автореф. дис. канд. пед. наук. / Т.Ю. Белофастова. – К., 2003. – 22 с.
2. Закон України "Про музеї та музейну справу" // Урядовий кур'єр. – 1995. – 17 серпня. – С.8-9.
3. Музейные термины // Терминологические проблемы музееведения: Сб. н. тр. – М.: Б.и., 1986. – С. 35-135.
4. Свінціцький І. Про музеї і музейництво. Нариси і замітки. / І. Свінціцький. – Львів, 1920. – 147 с.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЇ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Дулій В.О.

*Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді у
Полтавському районі*

Якщо уявити Сонячну систему і порівняти з освітньою, то дитина – це Сонце, навколо якої у навчально – виховному процесі повинні «обертатися» всі прийоми, методи і форми навчально – пізнавальної діяльності. Те, що вчора було новим, сьогодні вже не відповідає вимогам сучасності і все частіше ми з вами говоримо про реалізацію на практиці однієї з основних вимог освітньої системи – її результативність та ефективність.

Методика навчання і викладання, як і вся дидактика, переживає складний період розвитку, створюються нові концепції освіти, стандарти. В цих умовах ускладнюються соціально – професійні функції вчителя. Гостро постає питання його методичної майстерності, здатності творчо підходити до організації навчального процесу, здійснювати перехід від школи пам'яті до школи мислення і діяльності. Біологія як навчальний предмет відзначається своєрідністю форм і методів викладання, які випливають із специфіки об'єктів навчання (живі організми, явища живої природи та її розвиток). Тому система організаційних форм включає, крім уроків, екскурсії, навчально-практичні заняття, позаурочні та позакласні роботи в живому куточку, на шкільній навчально-дослідній земельній ділянці, домашні дослідницькі роботи тощо. Це і визначає своєрідність методики викладання біології як науки [1].

У методиці викладання біології накопичилось достатньо проблем,

які потребують спеціальних досліджень. Серед них такі, які визначаються співвідношенням факторів педагогічної практики і теоретичних положень, проблема оновлення методів, засобів і форм організації навчання, узгодження змісту, структури та обсягу шкільного предмета біології з вимогами часу, впровадження й поширення інноваційних технологій навчання, удосконалення змісту й організації позакласної роботи, розробка й практична перевірка оснащення навчального процесу.

Великою вадою змісту сучасності шкільної біології є тенденція до постійного збільшення обсягу навчального матеріалу. Це веде до надмірної деталізації у викладенні окремих тем, наявності термінів та понять не передбачених чинною навчальною програмою, невідповідності навчального матеріалу віковим особливостям дітей, зниженню інтересу до предмету [5].

Розрізнено і несистематично діти вивчають біологію вже у дошкільних закладах. Потім у різних курсах молодшої школи. Таких як: «Основи здоров'я», «Я і Україна». У середній школі частково – у курсі «Природознавство», «Валеологія», «ОБЖД». До речі, про які знання може йти мова, коли дані предмети викладаються не фахівцями – предметниками, а по принципу «не вистачає годин». Тому бажано ввести вивчення біології з 1 по 11 класи, як єдиного повноцінного предмету.

Формування практичних умінь і навичок на уроках біології має важливе значення для подальшого саморозвитку особистості, розвитку творчих здібностей, умінь грамотно користуватися цими знаннями у повсякденному житті. Але застаріла матеріально – технічна база біологічних кабінетів, особливо сільських шкіл, відсутність елементарного: мікроскопів, мікропрепаратів та лабораторного обладнання, не в змозі у повному обсязі дати ці практичні уміння та навички. Впровадження Комплексної програми щодо забезпечення загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами навчання із природничо-математичних дисциплін проходить занадто повільно [2].

Важлива роль у пробудженні інтересу до біологічних знань належить новим інформаційним технологіям. Проблеми організації навчання та використання ІКТ у середній школі мають свою специфіку, яку не можна ігнорувати [3]. Використання комп'ютерної техніки та програмного забезпечення дає можливість провести досліди та експерименти, які вчитель не має змоги продемонструвати так як один кабінет інформатики у більшості шкіл не дозволяє всім учителям – предметникам у повній мірі використовувати в процесі навчання інформаційно – комунікаційні технології. Звичайно, вчителі б бажали обладнання кабінетів сучасними комп'ютерами, DVD, програмами, але надходження на район одного сучасного обладнання для кабінету біології реально не вирішує проблеми оснащення.

На сьогодні вчителі мають усвідомити, що докорінно змінилася ситуація у якій опинилися сучасні випускники, тому має змінитися і мета навчання. Якщо раніше важливим було сформувані в учня певні знання і навички, то зараз, завдяки ІКТ, учень отримує величезний потік інформації поза школою, поза уроком, і вчитель у деякій мірі перестає бути для учнів першоджерелом отримання знань [3]. Він повинен не формувати, а розвивати особистість у процесі свідомої мотивованої, індивідуальної діяльності, зробити навчання не вимушеним і побудувати його так, щоб учень сам захотів отримати знання.

В останні роки додалася відверта мода на нетрадиційність проведення уроків з використанням інноваційних технологій навчання, які не є

системними, а лише показовими і «відкритими». Тому у процесі вивчення шкільного предмета «Біологія» учителю, використовуючи сучасні інноваційні технології, доцільно враховувати вікові особливості учнів, вміти добирати і поєднувати ті методи і форми навчання, що якнайповніше забезпечують розвиток школярів відповідно до їхніх навчальних можливостей [2]. Починаючи з 7 класу варто застосовувати ігрову технологію навчання, яка спрямовує навчальний процес на активізацію та інтенсифікацію пізнавальної діяльності учнів, сприяє засвоєнню біологічних понять та термінів. Звичайно, крім ігрової оптимальною є і технологія формування творчої особистості. Але підбір творчих завдань залежить від розвитку учнів, бо одне й те саме завдання може стимулювати розвиток творчих можливостей однієї дитини й гальмувати іншої. Саме тому доцільно запропонувати учням різноманітні творчі завдання, які вони обирають самостійно. Починаючи з 8 класу впроваджуються технології навчання як дослідження, мета яких – набуття учнями досвіду дослідницької роботи в пізнавальній діяльності, об'єднання розвитку їх інтелектуальних здібностей, дослідницьких умінь і творчого потенціалу. Таким чином, у професійній діяльності вчителя завжди є простір для пошуку та педагогічної творчості, що дозволяє змінити процес навчання на краще.

Надзвичайно важливу роль у методичному забезпеченні викладання біології в школі відіграє підручник. Виступаючи основним втіленням передбаченого програмою змісту освіти, він одночасно є найбільшим комплексним засобом навчання, який виконує функції трансляції змісту та управління пізнавальною діяльністю школярів. З іншого боку, відомо, що чимало вчителів не використовуює підручник при режисурі освітнього процесу, застосовуючи його хіба що як конспект програмних знань. Як окремі розробки занять, так і методичні посібники, як правило, не включають підручники до навчального діалогу на уроках, пропонуючи натомість технології організації міжособистісної взаємодії та опрацювання додаткових джерел інформації. Така проблема, вочевидь, народжена рядом причин. Ігнорування підручника як основи планування структурних елементів навчального процесу наштовхує на думку, що це слабе місце вузівської методики підготовки майбутніх учителів.

Відомо і те, що окремі нові підручники, видані тиражами у сотні тисяч примірників, містять складну наукову мову, десятки некоректностей та помилок роблять їх непридатними до використання. На жаль, діти і вчителі змушені працювати з тими підручниками, які приходять уже централізовано і безкоштовно. Тому потрібно надавати право вибору дітям, учителям і батькам таких підручників, які б представляли різні підходи до реалізації біологічної освіти.

Щодо користування електронними підручниками варто зауважити наступне. Не зважаючи на велику пророблену роботу по їх створенню, на сьогоднішній день ними не можна користуватися у всіх школах, оскільки не вистачає ні вчителів, які б володіли навичками користування, ні комп'ютерних класів. Навіть якщо в школі є такі класи, для уроків з використанням електронних засобів навчання, необхідно ділити клас на декілька груп. Для такого поділу на групи поки що не має ніякої правової бази. Тому можна було б створити обласні, районні чи територіальні комп'ютерні центри (можливо на базі однієї школи). Наприклад, кожна школа має можливість протягом певного періоду (тиждень, два, місяць) користуватися комп'ютерним класом, організувавши проведення комп'ютерних уроків з різних предметів. При таких центрах має бути від-

повідальний керівник, який при необхідності може надати допомогу у проведенні уроків. Це дасть можливість більшій частині шкіл ознайомитися з електронними підручниками, програмами і проектами.

Багато дітей, закінчуючи школу, не мають уявлення про характер їх подальшої професійної діяльності. Вони повинні вміти працювати в групі, бути здатними до ризику, мати почуття відповідальності, прагнути до досконалості, бути ініціативними, здатними до саморозвитку, мати здорове почуття суперництва. Мине час і ми отримаємо чудових спеціалістів, які вміють працювати по-новому, беручи від минулого найкраще, а не озираючись постійно назад. Тому вирішення в освіті важливих сучасних проблем сьогодні дає простір для розвитку творчого потенціалу особистості дитини в майбутньому.

Література

1. Верзілін М.М., Корсунська В.М., Загальна методика викладання біології. – К.: Рад. шк., 1980. – 352 с.
2. Ересько О., Матяш Н. Результати дослідження якості біологічної освіти/ О. Ересько, В. Курсон// Біологія і хімія в школі. – 2006. -№1. с. 8-11.
3. Інформація середньої освіти: програмні засоби, технології, досвід, перспективи/ Н.В. Вовковінська, Ю.О. Дорошенко, Л.М. Забродська; за ред. В.М. Мадзігона, Ю.О. Дорошенка. – К.: Педагогічна думка, 2003. – 272 с.
4. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Біологія. 7-11 класи. К.: Ірпінь: Перун, 2005.
5. Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів: рівень стандарту, академічний рівень, профільний рівень. – Тернопіль: Мандрівець, 2010.

ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ РОСЛИН В УМОВАХ ШКІЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ ДІЛЯНКИ

Дядечко М., Оніпко В.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Впровадження навчально-дослідних ділянок забезпечує реалізацію завдань, поставлених концепцій загальної середньої освіти: фундаменталізація, науковість і системність знань, їх цінність для інтелектуального встановлення школяра, індивідуалізація і диференціація навчання. Практичне втілення використання ділянок в навчально-виховному процесі створює умови для формування вмінь і навичок, вирішення практичних завдань діяльності за технологією проектів, форм світоглядної екологічної культури школярів.

У Положенні про навчально-дослідну земельну ділянку загальноосвітніх шкіл та навчально-виховних закладів (Наказ Міністерства освіти і науки України №307 від 01.11.1995 р.) зазначено, що навчально-дослідна земельна ділянка закладу освіти є базою для проведення навчальних та практичних занять, передбачених програмами з природознавства, біології, трудового навчання, засвоєння знань, формування вмінь і навичок, організації позакласної юннатівської, дослідницької, природоохоронної роботи, продуктивної праці учнів [5].

Використовуючи зазначені умови і аргументи на сьогоднішній день необхідно організовувати навчально – дослідну ділянку при кожній школі, так як викладання біології, неможливе без робіт учнів з рослинами, які в достатній кількості можуть бути представлені тільки на